

УДК 330.31:338.486.1.027

DOI: 10.30857/2786-5398.2023.5.2

Лариса В. Городянська

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
ВІДТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Туристичний бізнес як економіко-технологічна система формування й реалізації туристичного продукту базується на певних економічних ресурсах, відтворення яких досліджено недостатньо. Тому мета статті – визначити склад економічних ресурсів туристичного бізнесу та дослідити напрями їх відтворення в сучасних умовах. Для виконання поставлених завдань і досягнення мети дослідження застосовано: метод аналізу літературних джерел для підготовки теоретичного підґрунтя дослідження, діалектичний метод для структурування туристичного бізнесу, метод декомпозиції, системного аналізу і синтезу для дослідження видів і напрямів відтворення ресурсів в туристичному бізнесі, метод теоретичних узагальнень при формуванні поточних та кінцевих висновків. Сформовано структуру організації туристичного бізнесу, яка охоплює чотири етапи: виробництво туристичних послуг, комплектування, реалізацію та споживання туристичного продукту або послуги. Фінансово-господарські процеси на цих етапах організації туристичного бізнесу зорієнтовані на перетворення економічних ресурсів на туристичний продукт в процесі кругообігу інтелектуального капіталу. Встановлено, що до економічних ресурсів туристичного бізнесу, здатних до відтворення, належать інтелектуальний потенціал трудових ресурсів та засоби праці, які разом із фінансовими ресурсами, підприємництвом та інформаційними ресурсами формують ресурсне забезпечення туристичного бізнесу та створюють базу для розроблення й оновлення туристичного продукту. У статті вперше вводиться поняття відтворення ресурсів в туристичному бізнесі, визначаються й обґрунтовуються види економічних ресурсів туристичного бізнесу, досліджуються складові ресурсного забезпечення туристичного бізнесу. Обґрунтовано, що найбільш важливими аспектами забезпечення відтворення економічних ресурсів є фінансова стійкість, інфраструктура, ринок праці, маркетинг, технологічні інновації, сталість та збереження ресурсів. Аргументовано, що ефективно використання економічних можливостей для забезпечення процесів відтворення ресурсів слугують своєрідними інвестиціями у розвиток туристичної інфраструктури, технологічними інноваціями та, загалом, ключовими факторами тривалого успіху в туристичній галузі.

Ключові слова: туристичні ресурси; туристичний продукт; інновації; відтворення; туристичний бізнес; туристична послуга; економічні ресурси; інтелектуальні ресурси.

Larysa V. Gorodianska

Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine
RECONSTRUCTION OF ECONOMIC RESOURCES IN THE TOURISM INDUSTRY

This industry as an economic and technological system for forming and delivering tourism products is based on certain economic resources, whose reconstruction has not been sufficiently studied. Therefore, the purpose of the paper is to determine the composition of economic resources of the tourism industry and explore directions of their reconstruction in modern conditions. To fulfill the tasks and achieve the goal of the research, the following method was used: the analysis of literary sources for the preparation of the theoretical basis of the study, the dialectical method for structuring the tourism industry, the method of decomposition, systematic analysis and synthesis for the study of the types and directions of reconstruction of resources in tourism industry, the method of theoretical generalizations when forming current and final conclusions. The structure of the

tourism industry organization has been formed, which covers four stages: production of tourism services, assembly, sale, and consumption of a tourism product or service. Financial and economic processes at these stages of the organization of the tourism industry are focused on the transformation of economic resources into tourism product in the process of circulation of intellectual capital. It has been established that the tourism industry economic resources capable of reconstruction are the intellectual potential labor resources and means of work, which together with financial resources, entrepreneurship and information resources form the resource support of the tourism industry and create a basis for developing and updating the tourism product. For the first time, the concept of resource reconstruction in the tourism industry is introduced, the types of economic resources of the tourism industry are defined and justified, and the components of resource provision of the tourism industry are investigated. It is justified that the most important aspects of ensuring the reconstruction of economic resources are financial stability, infrastructure, labor market, marketing, technological innovation, sustainability and conservation of resources. It is argued that effective use of economic opportunities for ensuring resource reconstruction processes serve as a kind of investment in tourism infrastructure development, technological innovations and, in general, key factors for long-term success in the tourism industry.

Keywords: *tourism resources; tourism product; innovation; reconstruction; tourism industry; tourism service; economic resources; intellectual resources.*

Постановка проблеми. Туристичний бізнес як галузь економіки спеціалізується на наданні послуг для подорожуючих та туристів. Туристична галузь охоплює різноманітні види діяльності, пов'язаних із задоволенням потреб і бажань туристів, включаючи туроператорів, агентства з продажу турів, готельно-ресторанний бізнес, транспортні перевезення, екскурсії та інші супутні послуги. За даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) пандемія призвела до суттєвого зниження чисельності міжнародних туристів до 80% та відповідно до падіння прибутків туристичної індустрії з 58% до 78% [1, с. 5]. Більш суттєво постраждав туристичний бізнес в Україні, діяльність якого й досі обмежена низкою негативних факторів. Так, після двох років пандемії, повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України, призвела до суттєвих втрат об'єктів туристичної інфраструктури, зниження чисельності населення працездатного віку внаслідок загибелі, вимушеного переміщення або міграції, падіння рівня добробуту людини та інших соціально економічних показників. В небезпечних умовах воєнного стану суб'єкти туристичної діяльності вимушені змінювати стратегічні підходи до розвитку туристичного бізнесу.

Важливою запорукою життєздатності будь-якого бізнесу, в тому числі й туристичного, є його ресурсне забезпечення. Ресурси, такі як людські, інтелектуальні, фінансові, матеріальні відіграють визначальну роль у господарській діяльності підприємства, і є підґрунтям його існування, особливо в складних умовах надзвичайного стану та жорсткої конкуренції, притаманної ринковим відносинам. Загалом, ресурси в господарській діяльності підприємства визначають можливості виробництва продукції та/або надання послуг, задоволення потреб споживачів, забезпечення рентабельності та конкурентоспроможності та інші. Ефективне управління ресурсами допомагає підприємству досягти своїх цілей, збільшити прибутковість і знизити ризики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфічним видом ресурсів є туристичний ресурс, визначення якого наведено у ст. 3 Закону України «Про туризм» [2], де зазначено, що «Туристичними ресурсами України є пропоновані або такі, що можуть пропонуватися, туристичні пропозиції на основі та з використанням об'єктів державної, комунальної чи приватної власності». Більш розширені й конкретизовані тлумачення туристичних ресурсів можна зустріти в інших роботах. Наприклад, огляд праць [3; 4, с. 223]

дозволив констатувати, що туристичний ресурс є сукупністю природних та штучно створених людиною об'єктів, які мають комфортні властивості та придатні для створення туристичного продукту. Як правило, наявність туристичних ресурсів визначає особливості формування туристичного бізнесу в тому чи іншому регіоні.

Ресурси не є невичерпними і можуть бути обмеженими, тому їх раціональне використання, розподіл, відновлення та відтворення є критично важливим для будь-якого підприємства. Теорію та методологію відтворювального процесу економічних ресурсів розглянуто у праці [5], де визначено види ресурсів та обґрунтовано здатність до відтворення економічних ресурсів на підприємствах України.

Відтворення ресурсів – це процес відновлення природних, людських та економічних ресурсів з метою забезпечення сталості їхнього використання та збереження екологічної рівноваги. Цей процес передбачає зберігання та використання ресурсів таким чином, щоб уникнути їхнього вичерпання і зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Відтворення ресурсів включає в себе методи ефективного використання, відновлення природних запасів, переробку матеріалів та використання відновлюваних джерел енергії для зменшення негативних екологічних наслідків та забезпечення сталого розвитку.

Відтворення ресурсів в економіці туристичної індустрії – це процес збереження та відновлення природних, культурних, інфраструктурних, економічних та інтелекту трудових ресурсів, які використовуються для розвитку туризму. Відтворення економічних ресурсів є визначальним фактором для забезпечення тривалого та стійкого розвитку туристичної галузі.

Огляд наукових публікацій щодо економіки туристичної галузі показав, що методологія відтворення туристичних ресурсів, зокрема напрями та види відтворення в туристичному бізнесі, досліджено недостатньо.

Так, в роботах [3; 4] наводяться результати досліджень туристичних ресурсів України та їх вплив на інфраструктуру регіонів і стверджується, що в державі наявні всі групи туристичних ресурсів в достатній кількості для розвитку туристичної інфраструктури регіонів та країни в цілому, але зовсім не йдеться про проблеми відтворення цих ресурсів. Державна служба статистики України в умовах воєнного стану суттєво обмежила збір і оприлюднення статистичних даних, в тому числі про туристичну діяльність, починаючи з 2021 року [6]. На думку авторів [7], стратегічний розвиток вітчизняної туристичної індустрії в умовах глобалізації та високого рівня конкуренції на світовому ринку повинен відповідати соціально-культурному сервісу на рівні європейського та посиленню внутрішньої креативності головних суб'єктів, які створюють та надають туристські послуги. Водночас, вони не згадують про розвиток та відтворення туристичних ресурсів. Логічним завершенням переліку факторів, які справляють найістотніший вплив на рівень і динаміку ефективності надання туристичних послуг, досліджених в роботі [8], має бути, на наш погляд, відтворення туристичних ресурсів як фактор тривалого та стійкого розвитку туристичної галузі. Не може залишитися поза уваги вплив сучасних цифрових та інформаційних технологій на розвиток туристичної галузі загалом [9; 10] та на відтворення туристичних ресурсів зокрема. Особливої уваги заслуговує дослідження [11], пов'язане з визначенням особливостей розвитку військового туризму. Цей напрям є перспективним, оскільки посилюється зацікавленість іноземних та внутрішніх туристів в організації військових турів та у відвідуванні спеціалізованих туристичних дестинацій. В умовах воєнного стану діяльність туристичного бізнесу має бути скерована на ефективне використання наявних ресурсів, що потребує визначення напрямів та способів їх відтворення, а також розроблення рекреаційно-туристичних програм військової тематики, які скеровані на формування моделі повоєнного відновлення [12–14], оновлення туристичного продукту [15] й відтворення туристичної галузі, вдосконалення державної туристичної політики тощо [16–18].

Мета статті та постановка завдань. З огляду на вище сказане, метою статті передбачено розкрити види економічних ресурсів туристичного бізнесу та дослідити напрями і способи їх відтворення в сучасних умовах.

Для досягнення мети необхідно було виконати такі основні завдання:

- дослідити поточний стан і структуру туристичного бізнесу;
- визначити склад економічних ресурсів туристичної діяльності, здатних до відтворення;
- дослідити напрями і способи відтворення економічних ресурсів в туристичному бізнесі.

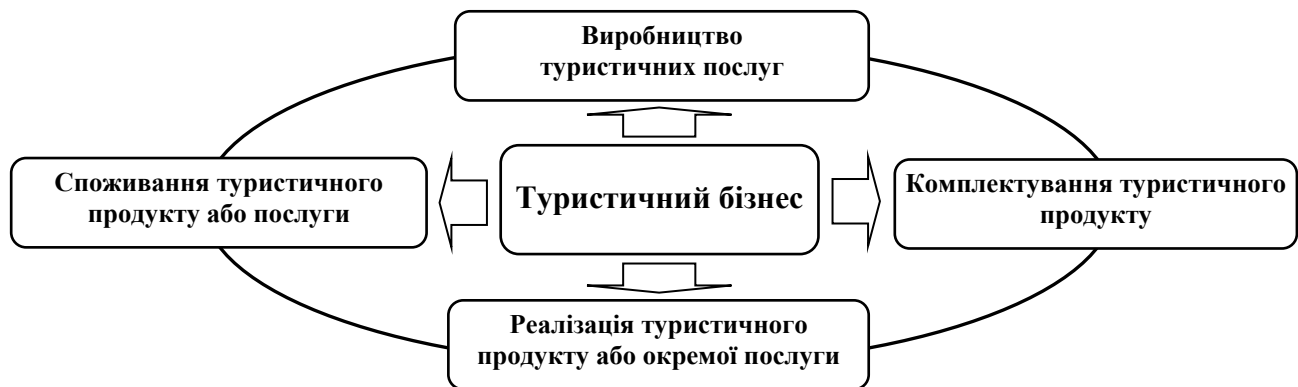
Опис методики проведення дослідження. В процесі виконання поставлених завдань застосовано наступні методи дослідження:

- метод аналізу літературних джерел, що дозволило ознайомитися з наявним рівнем інформованості наукової спільноти щодо відтворення туристичних ресурсів і сформулювати базові аспекти теми та підготувати теоретичне підґрунтя для статті;
- діалектичний метод дозволив обґрунтувати структуру й схему реалізації туристичного бізнесу, яка об'єднує виробництво туристичних послуг, комплектування, реалізацію та споживання туристичного продукту;
- метод декомпозиції, системного аналізу і синтезу дозволив розглянути ключове питання статті – визначити види та склад ресурсного забезпечення туристичного бізнесу і сформулювати напрями і способи відтворення ресурсів в туристичному бізнесі;
- метод теоретичних узагальнень, а також порівняльні, абстрактно-логічні та інші підходи щодо визначення проблем та шляхів їх подолання, використані при формуванні поточних та кінцевих висновків та ін.

Виклад основних результатів дослідження. Суттєве ускладнення соціально-економічних умов в Україні, викликане пандемією та одразу після неї – повномасштабною військовою російською агресією, а також запровадженням військового стану, вкрай негативно вплинуло на туристичну індустрію. Суб'єкти туристичної галузі вимушені змінювати стратегічні підходи до розвитку туристичного бізнесу з урахуванням реалій, що склалися. Одним із перспективних напрямів їх діяльності в сучасних умовах став пошук шляхів раціонального використання ресурсів, їх відтворення та розвиток альтернативних можливостей для туризму з урахуванням таких потреб у сфері туристичного бізнесу, як виробництво, комерція, підприємництво та консалтинг.

Туристичний бізнес, як єдина економіко-технологічна система формування й реалізації туристичного продукту [1], має на меті задоволення попиту на туристичні послуги і реалізується за чотирма бізнесовими етапами, як показано на рис. 1. Структура організації туристичного бізнесу охоплює усі цикли фінансово-господарської діяльності підприємства від виробництва до реалізації туристичного продукту, які забезпечують кругообіг інтелектуального капіталу та відтворення економічних ресурсів.

Виробництво туристичних послуг є особливою галуззю в сфері обслуговування, яка спрямована на задоволення потреб туристів у відпочинку та подорожах. Основна сутність та особливості виробництва туристичних послуг в туристичному бізнесі полягає в тому, що туристичні послуги є нематеріальними, тобто їх не можна тримати в руках або складувати. Це досвід, емоції, комфорт враження, які туристи отримують під час подорожей. Загалом, виробництво туристичного продукту, складовою якого є послуга, вимагає багатофакторного підходу до раціонального використання економічних ресурсів та врахування специфіки цільового ринку та клієнтів. Туристичний бізнес є складним та динамічним, але він також може бути дуже вигідним для тих, хто успішно адаптується до змін в галузі та задовольняє потреби сучасних туристів.

Джерело: складено автором на основі джерела [2].

Рис. 1. Структура організації туристичного бізнесу

Комплектування туристичного продукту в туристичному бізнесі – це процес створення та збору різних компонентів туристичного пакету або туристичного продукту для подорожі, що задовольняє потреби та очікування клієнта. Цей процес включає в себе вибір різних елементів, таких як перевезення, розміщення, екскурсії, харчування та інші послуги, які забезпечують повноцінне туристичне дозвілля. Основна особливість комплектування туристичного продукту полягає в тому, що він має адаптуватися до потреб клієнта. Комплектування туристичного продукту є складним та багатофакторним процесом, який вимагає ретельного планування, аналізу ринку та уваги до потреб клієнтів. Успішні туристичні компанії здатні створити привабливий туристичний продукт, який відповідає потребам та очікуванням своїх клієнтів і забезпечує незабутні враження під час подорожі.

Реалізація туристичного продукту або окремої послуги в туристичному бізнесі включає в себе весь комплекс заходів та процедур, спрямованих на представлення, продаж і надання цієї послуги або продукту клієнтам. Реалізація туристичного продукту або послуги вимагає комплексного підходу та багатофакторних технологій. Успішні підприємства в туристичній галузі здатні забезпечувати високу якість обслуговування, створювати позитивний імідж та забезпечувати приємні враження та задоволення клієнтів, що сприяє їхньому розвитку та зростанню конкурентоспроможності на ринку.

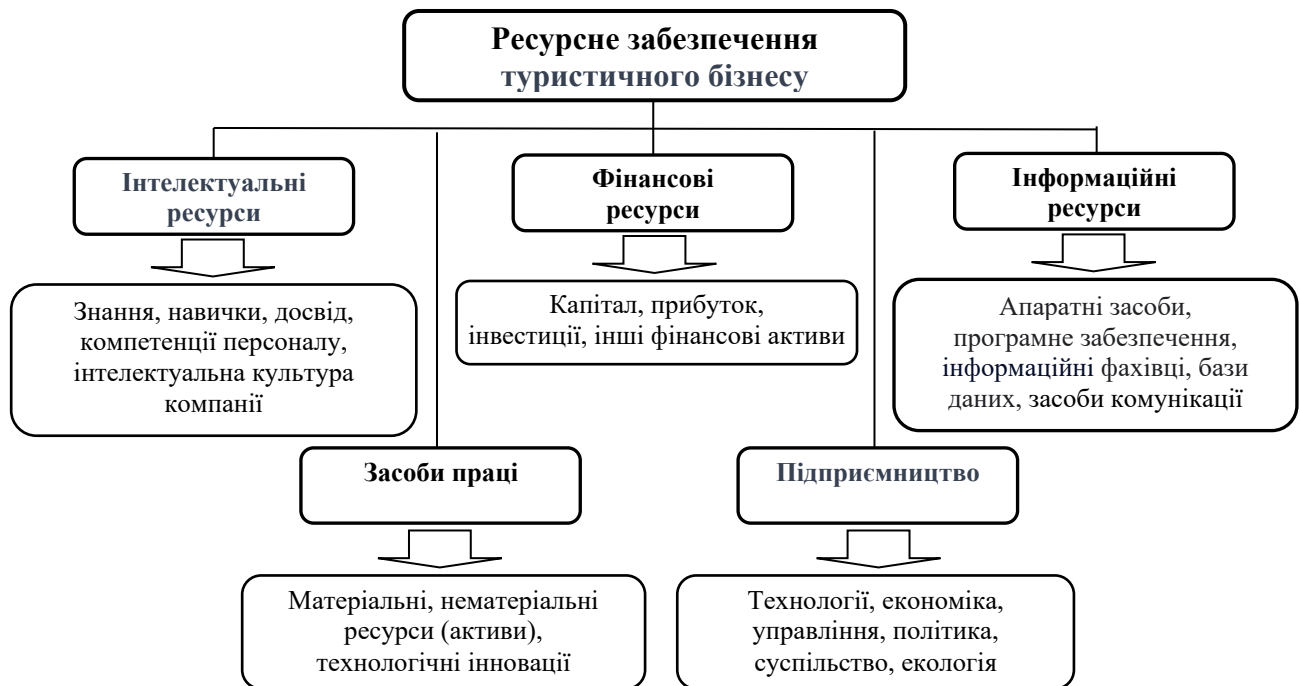
Споживання туристичного продукту або послуги в туристичному бізнесі відображає процес використання та отримання задоволення від туристичної подорожі або відпочинку. Цей процес може мати різні аспекти та особливості в залежності від виду туристичного продукту й індивідуальних вподобань клієнтів. Споживання туристичного продукту або послуги в туристичному бізнесі є багатогранним процесом, який включає в себе не лише користування послугою, але і створення незабутнього враження для клієнтів. Вдалий досвід споживання допомагає підприємствам залучати нових клієнтів, підтримувати лояльність та створювати позитивну репутацію на ринку туристичних послуг.

Отже, зазначені бізнесові етапи зорієнтовані на ефективне використання економічних ресурсів з метою створення туристичного продукту. До складу таких ресурсів, здатних до відтворення, на нашу думку, слід віднести інтелектуальний потенціал трудових ресурсів та засоби праці (необоротні матеріальні й нематеріальні ресурси) [5, с. 23], які разом із фінансовими ресурсами, підприємництвом та інформаційними ресурсами формують ресурсне забезпечення туристичного бізнесу та створюють базу для розроблення й оновлення туристичного продукту (рис. 2).

Відтворення інтелектуальних ресурсів в туристичному бізнесі є ключовим завданням для забезпечення ефективного функціонування галузі. Інтелектуальні ресурси включають знання, навички, досвід та компетенції персоналу, які важливі для надання якісних

туристичних послуг і підвищення рівня конкурентоздатності на ринку. Визначимо основні напрями відтворення інтелектуальних ресурсів в сучасному туристичному бізнесі:

- навчання та професійний розвиток через тренінги та семінари, підвищення кваліфікації працівників сфери гостинності, маркетингу та менеджменту, співпрацю з університетами і вищими навчальними закладами, стажування та ін.;
- мотивація та збереження персоналу шляхом підвищення заробітної плати та надання бонусів, створення комфортних умов праці;
- вивчення ринку праці, рекрутинг, відбір фахівців та персоналу з потрібними навичками, використання моделей інтерв'ю та асесмент-центрів;
- сприяння кар'єрному зростанню працівників, розвитку індивідуальних здібностей, обмін досвідом;
- розвиток інтелектуальної культури компанії, створюючи стимулюючу й інноваційну робочу атмосферу, яка сприяє виникненню нових ідей, та підтримка інноваційних проєктів та ін.

Джерело: розроблено автором.

Рис. 2. Види та склад ресурсного забезпечення туристичного бізнесу

Важливо поєднувати ці, на перший погляд, різні види й напрями відтворення інтелектуальних ресурсів в туристичному бізнесі для забезпечення високого рівня безпеки, професійної компетентності та конкурентоздатності персоналу, що, у свою чергу, сприятиме успішності підприємств туристичної інфраструктури.

Відтворення засобів праці в туристичному бізнесі є не менш важливим аспектом, ніж відтворення інтелектуальних ресурсів. Засоби праці включають матеріальні та нематеріальні ресурси (активи), які разом із технологічними інноваціями, необхідні для створення та надання якісних туристичних послуг. До основних видів засобів праці та способів їх відтворення в туристичному бізнесі можна віднести наступні:

- транспортні засоби, їх оновлення, технічне обслуговування та ремонт, заходи щодо безпеки та комфорту клієнтів, подовження терміну служби транспортних засобів;

- житло та приміщення, їх реконструкція, благоустрій готелів та гостьових будинків, покращення умов проживання і розширення мережі житла для збільшення обсягу готельних послуг, впровадження інноваційних технологій для поліпшення якості обслуговування гостей;
- технічне забезпечення засобів праці, як то сучасне обладнання приміщень кухні й ресторанів, сучасні кулінарні технології, сучасне програмне забезпечення автоматизації бронювань, управління гостьовими даними і фінансами;
- інфраструктура та об'єкти масового обслуговування, реконструкція і розвиток історичних, культурних та природних об'єктів для приваблення туристів, збереження природних ресурсів та розвиток екологічно чистих інфраструктур;
- маркетингові інструменти та реклама, які передбачають розробку та підтримку цифрових платформ для онлайн-бронювань і маркетингу, проведення рекламних кампаній для залучення нових клієнтів та підтримки іміджу бренду;
- безпека та інші сервіси, спрямовані на підвищення рівня безпеки та надання медичних та інших додаткових послуг для клієнтів у відповідь на їхні потреби та ін.

Засоби праці в туристичному бізнесі мають постійно вдосконалюватися, оновлюватися та пристосовуватися до вимог воєнного стану та трендів ринку, які постійно змінюються, щоб забезпечити належний рівень безпеки, високу якість та конкурентоспроможність послуг.

Фінансові ресурси є способом забезпечення відтворення економічних ресурсів задля стабільності й розвитку підприємства туристичної галузі. Фінансові ресурси включають капітал, прибуток, інвестиції та інші фінансові активи. Наведемо основні напрями й способи відтворення фінансових ресурсів в туристичному бізнесі:

- залучення прямих інвестицій задля відкриття нових готелів і ресторанів або розвиток інших туристичних об'єктів завдяки інвестиціям з боку партнерів, приватних інвесторів або венчурних фондів;
- публічна дотація і спонсорство у форматі грантів, дотацій або спонсорських програм для підтримки проектів розвитку туристичної інфраструктури;
- ефективне фінансове планування і бюджетування, ефективне управління грошовими потоками, забезпечення ліквідності та оптимізація кредитування;
- відкриття нових точок продажу, створення нових турів та пакетів, що дозволить залучити більше клієнтів;
- збільшення прибутковості за рахунок покращення ціноутворення та запровадження додаткових послуг, які сприятимуть збільшенню доходу від клієнта;
- кредитування і позики для фінансування розвитку проектів, оренда обладнання із правом викупу, що дозволяє зменшити початкові витрати;
- аналіз фінансової звітності для виявлення ефективних й неефективних аспектів бізнесу, проведення регулярних аудиторських перевірок для забезпечення фінансової діяльності відповідно до нормативів та законів.

Забезпечення відтворення економічних ресурсів із залученням до туристичного бізнесу фінансових ресурсів вимагає дбайливого планування, стратегічного управління та розвинутої фінансової стратегії планування стійкості й стабільності підприємства в умовах кіберзагроз і конкурентного ринку туристичних послуг.

Підприємництво є способом забезпечення відтворення економічних ресурсів в туристичному бізнесі та важливою складовою процесу планування стійкості та успіху підприємства в цій галузі. Загалом, підприємництво ґрунтується на новітніх технологіях, суспільних запитах, управлінських стратегіях, процесах розподілу та споживання продукції,

законодавчій базі та ін. Враховуючи природу туристичного бізнесу, основними способами відтворення підприємництва можуть бути такі:

- реформування виробництва через впровадження винаходів, нових технологій, процедур та алгоритмів;
- розширення географічного охоплення шляхом відкриття нових локацій і філій, розширення мережі готелів, ресторанів, туристичних агентств або інших об'єктів на інших туристичних ринках, співпраця з представниками місцевого бізнесу для створення спільних проєктів та пропозицій;
- розширення асортименту послуг через створення нових туристичних продуктів та впровадження інноваційних послуг;
- залучення інвестицій та фінансування з боку інвесторів для розширення бізнесу або запуску нових проєктів, вибір оптимальних методів фінансування, таких як кредитування, іпотека або випуск акцій;
- розробка маркетингової стратегії (цільове маркетингове позиціонування, цифровий маркетинг і реклама);
- підвищення якості обслуговування та інфраструктури, підвищення кваліфікації персоналу;
- управління якістю й оптимізація процесів, запровадження стандартів якості та ефективних операційних процесів для зниження витрат і підвищення ефективності;
- залучення і розвиток компетентнісного менеджменту та кадрів.

Важливо поєднувати ці різні види і напрями відтворення підприємництва в туристичному бізнесі, а також постійно аналізувати військово-політичні чинники, ринкові умови та тренди, щоб забезпечити конкурентоспроможність і стійкість туристичного підприємства.

Інформаційні ресурси як спосіб забезпечення відтворення економічних ресурсів в туристичному бізнесі містять комп'ютерні апаратні засоби, комп'ютерне програмне забезпечення, засоби підтримки, бази даних, інформацію та засоби комунікації. Функціонування цих ресурсів забезпечують інформаційні фахівці (аналітики, системні програмісти, адміністратори баз даних, фахівці зі створення комп'ютерних мереж).

Призначення інформаційних ресурсів полягає у налаштуванні й організації процесів збирання, аналізу, збереження та передачі й використання інформації, яка є ключовою для ефективного функціонування та розвитку підприємства. До основних видів і способів відтворення інформаційних ресурсів в туристичному бізнесі можна віднести наступні:

- впровадження систем управління інформацією, зокрема програмних систем, баз даних та інформаційних систем для керування готелями й іншими туристичними підприємствами, що допомагають веденню обліку клієнтів, бронювань, управління фінансами та ін.;
- впровадження засобів електронної комунікації та маркетингу у форматах соціальних медіа та веб-сайтів, електронної пошти й розсилок для інформування клієнтів про спеціальні пропозиції, акції та інші події;
- онлайн-бронювання та розробка мобільних додатків для спрощення процесу бронювання й отримання інформації про подорожі, забезпечення клієнтів актуальною інформацією про наявність і ціни на послуги;
- аналіз даних клієнтів, попиту та поведінки клієнтів і покращення пропозицій, вивчення тенденцій та конкуренції на ринку для розробки стратегій продажів і маркетингу;

– онлайн-освіта й навчання персоналу за допомогою веб-семінарів та онлайн-курсів для підвищення рівня їхньої кваліфікації, розробка та підтримка внутрішніх ресурсів для навчання персоналу;

– захист інформаційних ресурсів й особистих даних клієнтів від кіберзлочинців і витоку даних, регулярне оновлення інформаційної інфраструктури, забезпечення актуальності та безпеки систем і даних;

– інтеграція з іншими платформами щодо співпраці з онлайн-майданчиками та іншими технологічними партнерами для розширення спектру послуг загалом і безпекових сповіщень зокрема.

Отже, відтворення інформаційних ресурсів допомагає підприємству залишатися конкурентоспроможним, забезпечувати потреби клієнтів в онлайн інформуванні та досягати успіху в сучасному туристичному бізнесі.

Оптимальне використання економічних ресурсів, які беруть участь у господарській діяльності підприємств туристичного бізнесу та планування їх вчасного відтворення є ключовим напрямом інноваційного розвитку туристичної індустрії в Україні.

Висновки й перспективи подальших досліджень. У статті розроблено структуру організації туристичного бізнесу, особливості формування туристичного продукту та послуг, структуру ресурсного забезпечення туристичного бізнесу, основні аспекти відтворення економічних ресурсів у туристичному бізнесі, що стосуються фінансової стійкості, інфраструктури, ринку праці, маркетингу, технологічних інновацій, а також сталості та збереження ресурсів в умовах воєнного стану.

Встановлено, що ефективне використання економічних можливостей та відтворення ресурсів є ключовими факторами для тривалого успіху в туристичній галузі. Інвестиції у розвиток туристичної інфраструктури та технологічні інновації можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності й сталості туристичних підприємств.

Підкреслено важливість участі громадськості та забезпечення балансу між потребами туристів і збереженням ресурсів й об'єктів культурної спадщини України.

Напрями подальших досліджень, на нашу думку, мають бути пов'язані з визначенням ключових факторів трансформації туристичної індустрії в сучасних умовах.

References

Література

1. UNWTO (2020). Word Tourism Barometer. URL: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-05/UNWTO_Barom20_02_May.pdf .	1. Word Tourism Barometer. UNWTO: веб-сайт. 2020. URL: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-05/UNWTO_Barom20_02_May.pdf .
2. Pro turyzm: Zakon Ukrainy vid 15.09.1995 № 324/95-VR [About tourism: Law of Ukraine]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text [in Ukrainian].	2. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text .
3. Antonenko, V., Khutkyi, V. (2021). Muzei yak turystychnyi resurs v umovakh pandemii COVID-19: vyklyky ta novi mozhlyvosti [Museums as a tourist resource in the context of the COVID-19 pandemic: challenges and new opportunities]. <i>Visnyk natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv = Bulletin of the National University of Culture and Arts</i> , No. 4 (1), P. 54–73 [in Ukrainian].	3. Антоненко В., Хуткий В. Музеї як туристичний ресурс в умовах пандемії COVID-19: виклики та нові можливості. <i>Вісник національного університету культури і мистецтв</i> . 2021. № 4 (1). С. 54–73.

4. Kryvolapov, E. A. (2023). Turystychni resursy ta infrastruktura – holovni skladovi rozvytku turyzmu v Ukraini [Tourist resources and infrastructure are the main components of the development of tourism in Ukraine]. *Naukovi perspektyvy = Scientific perspectives*, No. 3 (33), P. 220–228. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4185/4208> [in Ukrainian].
4. Криволапов Е. А. Туристичні ресурси та інфраструктура – головні складові розвитку туризму в Україні. *Наукові перспективи*. 2023. № 3 (33). С. 220–228. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4185/4208>.
5. Gorodianska, L. V. (2013). Vidtvoriuvani ekonomichni resursy: teoriia ta metodolohiia obliku i analizu: monohrafiia [Renewable economic resources: theory and methodology of accounting and analysis: monograph]. Kyiv: KNEU, 2013. 259 p. [in Ukrainian].
5. Городянська Л. В. Відтворювані економічні ресурси: теорія та методологія обліку і аналізу: монографія. Київ: КНЕУ, 2013. 259 с.
6. State Statistics Service of Ukraine. Pokaznyky diialnosti sub'ektiv hospodariuvannia [Performance indicators of business entities]. sluzhba statystyky Ukrainy. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm [in Ukrainian].
6. Показники діяльності суб'єктів господарювання. *Державна служба статистики України*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm.
7. Krasnodied, T. L., Popova, T. V. (2021). Potensial Ukrainy u konteksti mizhnarodnoho turyzmu [The potential of Ukraine in the context of international tourism]. *Ekonomika ta suspilstvo = Economy and society*, No. 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/483/462> [in Ukrainian].
7. Краснодєд Т. Л., Попова Т. В. Потенціал України у контексті міжнародного туризму. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/483/462>.
8. Semenov, V. F., Zhytomyrska, A. O. (2023). Determinanty i mekhanizmy rehuliuвання rehionalnoho turystychnoho biznesu [Determinants and mechanisms of regional tourism business regulation]. *International scientific journal "GrailofScience"*, No. 24, P. 62–64. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/837/854> [in Ukrainian].
8. Семенов В. Ф., Житомирська А. О. Детермінанти і механізми регулювання регіонального туристичного бізнесу. *International scientific journal "GrailofScience"*. 2023. № 24. С. 62–64. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/837/854>.
9. Shevchuk, I. B., Deputat, B. Ya. (2021). Ekonomichni aspekt vykorystannia khmarnykh tekhnolohii u diialnosti orhaniv publichnoi vlady ta biznes-struktur [The economic aspect of the use of cloud technologies in the activities of public authorities and business structures]. *Ekonomika ta suspilstvo = Economy and society*, No. 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/689/662> [in Ukrainian].
9. Шевчук І. Б., Депутат Б. Я. Економічний аспект використання хмарних технологій у діяльності органів публічної влади та бізнес-структур. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/689/662>.
10. Luk'ianets, A. V., Lutsenko, O. I. (2021). Zastosuvannia hrafichnoho dyzainu u tsyfrovomu marketynhu turystychnoho biznesu [Application of graphic design in digital marketing of tourism business]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika*. 2021. № 10. С. 57–63.
10. Лук'янець А. В., Луценко О. І. Застосування графічного дизайну у цифровому маркетингу туристичного бізнесу. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. № 10. С. 57–63.

- Ekonomika = Taurian Scientific Herald. Series: Economy*, No. 10, P. 57–63. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/209/205> [in Ukrainian].
11. Ulihanets, S., Melnyk, L., Shynkarenko, U. (2023). Rozvytok viiskovoho turyzmu yak odnogo z napriamiv turindustrii u postvoiennyi period v Ukraini (na prykladi Kyivskoi oblasti) [The development of military tourism as one of the directions of the tourism industry in the post-war period in Ukraine (on the example of Kyiv region)]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky = Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Military special sciences.*, 2 (54), P. 63–71. URL: <https://miljournals.knu.ua/index.php/visnuk/article/view/1051> [in Ukrainian].
12. KyivstarBusinessHub (2023). Turyzm pid chas viiny. Yak haluz vyzhyvaie ta hotuietsia do vidnovlennia [Tourism during the war. How the industry survives and prepares for recovery]. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/turyzm-pid-chas-vijny-yak-galuz-vyzhyvaye-ta-gotuyetsya-do-vidnovlennya/> [in Ukrainian].
13. Zakharova, T. V. (2023). Napriamky rozvytku turystychnoho biznesu Ukrainy [Directions of development of tourism business of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo = Economy and society*, No. 49. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-6> [in Ukrainian].
14. Bordun, O., Shevchuk, V., Monastyrskyi, V., Luchka, O. (2020). Vtraty ta napriamy poriatunku turystychnoho biznesu Ukrainy v umovakh viiny [Losses and ways of saving the tourist business of Ukraine in the conditions of war]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Ekonomichna = Bulletin of Lviv University. Series: Economic*, Vol. 62, P. 178–196. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/Bordun-Visnuk_Univer_Economics-stattya-22.pdf [in Ukrainian].
15. Gorodianska, L. V. (2023). Shliakhy onovlennia turystychnoho produktu sub'ektiv hospodariuvannia Ukrainy v suchasnykh umovakh [Ways of updating the tourist product of Ukrainian economic entities in modern conditions]. *Industriia hostynnosti: stan, tendentsii ta trendy rozvytku: materialy Vseukrainskoi nauk.-prakt. internet-konf. = The hospitality industry: state, trends and development trends: materials of the* URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/209/205>.
11. Уліганець С., Мельник Л., Шинкаренко У. Розвиток військового туризму як одного з напрямів туріндустрії у поствоєнний період в Україні (на прикладі Київської області). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. 2023. Вип. 2 (54). С. 63–71. URL: <https://miljournals.knu.ua/index.php/visnuk/article/view/1051>.
12. Туризм під час війни. Як галузь виживає та готується до відновлення. *KyivstarBusinessHub*: веб-сайт. 2023. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/turyzm-pid-chas-vijny-yak-galuz-vyzhyvaye-ta-gotuyetsya-do-vidnovlennya/>
13. Захарова Т. В. Напрямки розвитку туристичного бізнесу України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-6>.
14. Бордун О., Шевчук В., Монастирський В., Лучка О. Втрати та напрями порятунку туристичного бізнесу України в умовах війни. *Вісник Львівського університету. Серія: Економічна*. 2022. Вип. 62. С. 178–196. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/Bordun-Visnuk_Univer_Economics-stattya-22.pdf.
15. Городянська Л. В. Шляхи оновлення туристичного продукту суб'єктів господарювання України в сучасних умовах. *Індустрія гостинності: стан, тенденції та тренди розвитку: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Вінниця, 19 жовт.). Вінниця: Редакційно-видавничий відділ

- All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference* (Vinnytsia, October 19). P. 73–78. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/24908> [in Ukrainian].
16. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terytorii: Zakon Ukrainy [On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the principles of state regional policy and the policy of restoration of regions and territories: Law of Ukraine dated 07/09/2022 No. 2389-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> [in Ukrainian].
17. RBC-Ukraine (2022). Haluz na pauzi. Derzhturyzm hotuie plan vidnovlennia turystychnoi sfery [The industry is on pause. State Tourism is preparing a plan to restore the tourism sector]. URL: <https://travel.rbc.ua/ukr/show/interes-ukraine-ogromnyy-gosturizm-gotovit-1650872969.html> [in Ukrainian].
18. Ukrinform (2023). Ukrainyskij turizm pislia peremohy bude inshym [Ukrainian tourism will be different after the victory]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3680587-ukrainskij-turizm-pisla-peremogi-bude-insim.html> [in Ukrainian].
- BTEI ДТЕУ, 2023. С. 73–78. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/24908>.
16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09.07.2022 № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>.
17. Галузь на паузі. Держтуризм готує план відновлення туристичної сфери. *РБК-Україна*: веб-сайт. 2022. URL: <https://travel.rbc.ua/ukr/show/interes-ukraine-ogromnyy-gosturizm-gotovit-1650872969.html>.
18. Український туризм після перемоги буде іншим. *Укрінформ*: веб-сайт. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3680587-ukrainskij-turizm-pisla-peremogi-bude-insim.html>.